

BARAZA LA WAWAKILISHI ZANZIBAR

Simu Nam. + 255 24 2230602/1
Fax Nam. + 255 24 2230215
Tovuti: www.zanzibarassembly.go.tz

SANDUKU LA BARUA 902,
ZANZIBAR
Barua Pepe: zahore@zanlink.com

HOTUBA YA MAONI YA KAMATI YA FEDHA, BIASHARA NA KILIMO KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA YA BIASHARA, VIWANDA NA MASOKO KWA MWAKA WA FEDHA 2016/2017

UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, natanguliza shukrani zangu za dhati kwa Mwenyezi Mungu mtukufu kwa kunijaalia afya njema na uzima wa kuweza kusimama mbele ya Baraza lako tukufu katika kutekeleza majukumu ya kulijenga taifa letu. Aidha napenda pia kukushukuru wewe binafsi kwa kunipa nafasi hii muhimu ya kutoa maoni ya Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo kuhusu makadirio ya mapato na matumizi ya Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko kwa mwaka wa fedha 2016/2017.

Mheshimiwa Spika, nitakua sijatenda haki nikiwa sijamshukuru Waziri wa Biashara, Viwanda na Masoko Mheshimiwa Balozi Amina Salum Ali pamoja na watendaji wa Wizara hii wote kwa mashirikiano yao ya dhati walioyotupatia wakati Kamati yetu ilipokua ikichambua mapendekezo ya Serikali kuhusiana na Wizara hii kama ilivyoelezwa katika Kanuni ya 110 (e) ya Kanuni ya Baraza la Wawakilishi Toleo la 2012. Aidha, napenda kumpongeza tena Mheshimiwa Waziri kwa kuteuliwa kwake kuwa Waziri wa Wizara hii, tunaamini kwamba uzowefu na jitihada zake zitasaidia ufanisi wa Wizara hii ngumu, aliyokabidhiwa.

Mheshimiwa Spika, niruhusu pia nitoe shukrani za aina ya pekee kwa umoja wa wanawake Mkoa wa kusini Pemba kwa kuniadini na kunichagua tena kuwawakilisha katika Baraza lako tukufu la kutunga sheria. Namuomba mwenyezimungu anifanyie wepesi katika kutekeleza majukumu yangu.

Mheshimiwa Spika, kwa moyo thabiti kabisa napenda pia kuchukua fursa hii kuwashukuru wajumbe wote wa Kamati hii kwa mashirikiano yao wanayonipatia katika kuhakikisha kwamba Kamati yetu inaweza kukamilisha na kutekeleza kazi zake za kuliwakilisha Baraza katika kusimamia na kufuatilia shughuli mbali mbali za Wizara inazosisimamia.

Mheshimiwa Spika, ili kuongeza msisitizo wa Shukurani zangu naomba uniruhusu niwatambue wajumbe wa waliounda Kamati hii kwa majina.

1.	Mhe. Yussuf Hassan Iddi	Mwenyekiti
2.	Mhe. Hamida Abdalla Issa	Makamo Mwenyekiti
3.	Mhe. Ussi Yahya Haji	Mjumbe
4.	Mhe. Ali Salum Haji	Mjumbe
5.	Mhe. Hamad Abdalla Rashid	Mjumbe
6.	Mhe. Moh'd Mgaza Jecha	Mjumbe
7.	Mhe. Bihindi Hamad Khamis	Mjumbe
8.	Mhe. Shadia Mohamed Suleiman	Mjumbe
8.	Ndg. Salum Khamis Rashid	Katibu
9.	Ndg. Abubakar Mahmoud Iddi	Katibu

Mheshimiwa Spika, Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko ni miongoni mwa Wizara muhimu sana kwa maendeleo na mustakabali wa nchi na wananchi kwa ujumla, hii ni kutokana na ukweli kwamba Wizara hii

imebeba sekta muhimu sana kwa uchumi wa nchi yetu pamoja na maisha ya wananchi wa Zanzibar, miongoni mwa sekta hizo ni pamoja na Sekta ya Viwanda, Biashara na Masoko.

Mheshimiwa Spika, Umuhimu wa sekta hizi umepelekea kuwepo kwa changamoto nyingi katika Wizara hii na kupelekea kuwepo kwa malalamiko mengi kutoka kwa wananchi kuhusiana na uendeshaji wa taasisi zinazohusika na sekta hizo katika kuwahudumia wananchi. Hivyo ni wajibu wa watendaji wa Wizara kufanya kazi kwa uadilifu na umakini mkubwa katika kutekeleza majukumu yao ya kuwatumikia wananchi pamoja na taifa kwa ujumla.

Mheshimiwa Spika, Aidha kwa upande wa Serikali ni vyema ikahakikisha kwamba inazijengea mazingira mazuri taasisi zilizomo katika wizara hii, ikiwemo suala zima la kuwajengea uwezo watendaji wake, pamoja na kufanya tathmini ya mara kwa mara ili waweze kuona kasoro na changamoto ili kuchukua hatua zinazofaa katika kurekebisha kasoro zinazojitokeza katika utekelezaji wa shughuli za kawaida za Wizara hii.

UWAJIBIKAJI WA WAFANYAKAZI

Mheshimiwa Spika, kufanya kazi kwa kujituma na kwa ubunifu ni suala muhimu sana katika kufikia malengo ya taasisi yoyote ile, kwa muda mrefu tumekuwa tukishuhudia wafanya kazi wengi wa taasisi za umma wakifanya kazi kwa mazoea bila ya kujali ni kwa kiasi gani wanaweza kufikia malengo ya kazi zao kwa mujibu wa muongozo na mwelekeo wa taasisi hizo.

Mheshimiwa Spika, hali hii inajitokeza kutokana na ukweli kwamba wafanyakazi wengi wa taasisi za umma hufanya kazi katika hali ya utaratibu wa kawaida tu yaani 'daily routine' bila ya kuwa wabunifu na kuzingatia mipango na miongozo maalum ya kazi kama vile mipango kazi (action plans), sera (policies), na dira (vision) za taasisi za Wizara wanazozifanyia kazi, hali hii hupelekea kutokuwepo kwa ufanisi wa kazi hizo. Aidha, wafanyakazi hushindwa kujitathmini wao wenyewe namna

wanavyozisaidia taasisi zao ili ziweze kufikia malengo yaliyokusudiwa ya taasisi hizo.

Mheshimiwa Spika, Kamati yetu inazidi kusesitiza kuwa wakati wa siasa umekwisha hivyo kila mmoja atimize wajibu wake kulingana na nafasi yake na kutekeleza kwa vitendo falsafa ya hapa kazi tu. Kwavile Chama kilichopata ridhaa ya kuongoza nchi ni Chama cha Mapinduzi hivyo ilani inayotumika kwa kipindi chote cha miaka mitano 2016-2020 ni ilani ya uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi na sio ilani nyengine yeyote.

Mheshimiwa Spika, Ni wajibu wa kila mtumishi wa umma kutekeleza majukumu kwa mujibu wa kanuni za utumishi Serikali na kuunga mkono juhudi za Mheshimiwa Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi kuwataka watumishi wa umma wabadilike na waache kufanya kazi kwa mazowea ili kuleta mabadiliko na ufanisi katika sekta zote na wananchi waweze kunufaika na huduma za taasisi hizo.

SHIRIKA LA BIASHARA LA TAIFA (ZSTC)

Mheshimiwa Spika, Kamati inapongeza mafanikio makubwa yaliyofikiwa na Shirika hili katika biashara ya karafuu na kuliendeleza zao lenyewe la karafuu, bado kuna changamoto kadhaa zinazoendelea kuikabili biashara hii ikiwemo magendo ya karafuu pamoja na kujitokeza kwa baadhi ya watu wasioitakia mema nchi yetu, kuikata mikarafaa na kufanya tanuri za mkaa.

Hili ni tatizo kwani mpaka sasa Serikali inajitahidi sana kuhakikisha miche mingi ya mikarafuu inapandishwa ili kuhakikisha zao hili liendeleo kuwepo kwa wingi kwani ndio tegemeo kubwa la pato la nchi yetu.

Mheshimiwa Spika, Pamoja na jitihada mbali mbali zinazofanywa na Wizara pamoja na taasisi husika katika kudhibiti magendo ya karafuu, magendo hayo ya karafuu yanaonekana kuwa bado ni changamoto na yanaathiri upatikanaji wa mapato ya Serikali. Hivyo, Kamati inaisisitiza Wizara na taasisi husika kuzidisha mashirikiano na wananchi ili kuweza

kubaini mbinu mbali mbali mpya zinazotumiwa na wananchi wanaofanya vitendo hivyo haramu vya magendo ya karafuu.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaishauri Serikali kuwachukulia hatua kali wale wote wanaofanya vitendo hivi vya kihalifu vya kuuhujumu uchumi kwani tukiendelea kuwafumbia macho tutaendelea kuwa masikini.

Mheshimiwa Spika, Taarifa zinaonesha kuwa kuna baadhi ya wakulima wanachanganya karafuu na makonyo au vitu visivyostahiki kuwemo katika karafuu, jambo ambalo linaweza kusababisha kuharibu sifa na ubora wa karafuu za Zanzibar. Uchanganyaji huo unaweza kuleta athari kubwa hasa kwa kuwa Serikali hivi sasa imo katika mipango mizuri ya kuilinda karafuu ya Zanzibar ikiwa pamoja na kuiweka katika utambulisho maalum (Branding). Hivyo, Kamati inaitaka Wizara pamoja na Shirika la Biashara la Taifa (ZSTC) kuengeza bidii katika kutoa elimu kwa wakulima na kukemea tabia hii, kwani licha ya kupelekea kushusha hadhi na soko la Karafuu ya Zanzibar lakini pia itachafua mipango mizuri iliyowekwa ya kuimarisha biashara ya karafuu hapa nchini.

Mheshimiwa Spika, Kamati imesikitishwa sana na kitendo cha baadhi ya wakulima waliokopeshwa fedha na Shirika kwa ajili ya kuwasaidia katika shughuli za karafuu na hatimaye wakulima hao kushindwa kuzilipa fedha hizo. La kusikitisha zaidi kuwa wakulima hao wameuza karafuu zao lakini wameshindwa kulipa deni hilo. Taarifa zinaonesha kuwa jumla ya Tsh 64 milioni zilikopeshwa kwa wakulima wa karafuu kwa upande wa Pemba na jumla ya Tsh 25 milioni kwa wakulima wa Unguja. Aidha kwa mujibu wa utaratibu, deni hilo lilitakiwa kulipwa katika kipindi cha miezi mitatu. Hivyo, Kamati inalitaka Shirika kujizatiti kikweli katika kutoa taaluma kwa wananchi juu ya taratibu za Shirika hilo pamoja kuwasisitiza wakulima ambao hawajalipa deni hilo kurejesha fedha hizo.

PROGRAMU YA UTAWALA NA UENDESHAJI WA WIZARA YA BIASHARA,VIWANDA NA MASOKO

Mheshimiwa Spika, Idara ya Mipango, Sera na Utafiti ina majukumu makubwa ya kufanya utafiti katika bidhaa mbali mbali zikiwemo zile zinazoweza kusafirishwa nje ya nchi na ndani ya nchi pamoja na kufanya utafiti wa masoko ili kuweza kufikia malengo makuu ya Wizara. Ni wazi kwamba utekelezaji mzuri wa majukumu ya Wizara takribani asilimia 100% unategemea utafiti ulio bora na umakini katika utekelezaji wa kazi zake.

Mheshimiwa Spika, Pamoja na jitihada mbali mbali zinazochukuliwa na Wizara katika kufanya tafiti za uzalishaji na kuongeza thamani kwa bidhaa mbali mbali zinazozalishwa hapa nchini ikiwemo karafuu, Kamati inaona kuwa kuna haja kubwa kwa Wizara kuongeza nguvu zaidi katika nyanja hiyo ya utafiti juu ya uzalishaji wa bidhaa na kuongeza thamani kwa bidhaa mbali mbali zinazozalishwa hapa nchini hususan katika mazao ya mwani, mdalasini, pilipili manga, pilipili hoho na hiliki ili kuinua zaidi kipato cha wazalishaji wetu wa ndani.

PROGRAMU YA UKUZAJI NA UENDELEZAJI BIASHARA

Mheshimiwa Spika, katika risala ya kuukaribisha mwezi mtukufu wa Ramadhani iliyosomwa siku ya tarehe 5, June 2016 na Muheshimiwa Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi imeonesha ni jinsi gani Raisi wetu amesikitishwa kuona kuwa, licha ya uislamu kuwa unahimiza kuoneana huruma, lakini wapo baadhi ya wafanya biashara ambao huchukua fursa ya kupandisha bei bidhaa zao bila ya utaratibu katika mwezi huu Mtukufu wa Ramadhan, hasa zile bidhaa za Sukari, mchele na unga pamoja na zile zinazotoka Tanzania bara kama vile mbatata, kunde, vitunguu, njugu mawe na tungule ambazo Serikali hupunguza ushuru ili kuwapa afueni wananchi.

Mheshimiwa Spika, Hili ni jambo baya na la aibu kwa Wafanyabiashara na hasa ukizingatia hivi sasa kumejitokeza mgomo baridi kwa baadhi ya wafanya biashara kwa makusudi kutolipa kodi pamoja na kutoa huduma kwa ubaguzi hasa katika kisiwa cha Pemba. Mheshimiwa Spika, Kamati yangu inataka kujua, jee Serikali imejipanga vipi katika kuhakikisha inatatua hizi kero zinazoendelea kuwaumiza wananchi wetu na kuendelea kupanda mbegu mbaya ya uchochezi na kuhatarisha amani ya nchi?

Mheshimiwa Spika, Kamati pia inaishauri Serikali kuongeza juhudi za kuwafuatilia wafanya biashara wenye tabia hiyo ya kupandisha bei za bidhaa muhimu bila ya sababu za msingi, jambo ambalo linaathiri hatua ya Serikali ya Mapinduzi ya kutoa unafuu wa ushuru wa bidhaa muhimu kwa wafanya biashara, ili waziuze bidhaa hizo kwa wananchi kwa bei nafuu. Kadhalika, upandishaji wa bei usio na msingi unakwenda kinyume na malengo yetu ya kuanzishwa kwa biashara huru yenye ushindani.

Mheshimiwa Spika, kamati inaipongeza sana Wizara kwa kujiwekea lengo la uzalishaji wa zao la karafuu pamojana uimarishaji wa mazingira mazuri ya biashara. Hata hivyo, Kamati inaishauri Wizara ya Biashara ijenge uhusiano wa karibu zaidi hasa katika suala hili ya upandishaji wa mikarafuu kwani imejitokeza tabia kwa Serikali kupoteza nguvu nyingi katika kuzalisha na kupandisha mikarafuu lakini haionekani athari yake kwa jamii. Kamati pia inaishauri Wizara kuhakikisha miche inayopandwa inasimamiwa mpaka inastawi kwani kwa kufanya hivyo ndio tutaweza kuliokoa zao hili na kuliimarisha zaidi.

PROGRAMU NDOGO YA VIWANGO NA UDHIBITI WA UBORA

Mheshimiwa Spika, Kama ilivyoielezwa kuwa Programu hii ina Programu ndogo moja ya Viwango na Udhhibiti wa Ubora. Programu hii inatarajiwa

kutoa huduma za kutayarisha na kukuza viwango pamoja kushajiisha matumizi ya viwango, ni wazi kuwa utekelezaji wa Programu hii inasimamiwa chini ya Taasisi ya Viwango, Zanzibar (ZBS).

Mheshimiwa Spika, kamati inaishauri taasisi hii kuzidisha bidii katika kufanya ugaguzi na kutoa taarifa juu ya ukaguzi wao kila itakapoona inafaa. madhumuni ya ukaguzi huo ni kuona dosari za wafanya biashara na wale wanaohusika na vitendo vyote vya ubadhirifu, wizi na hujma katika vyakula vinavyouzwa na wafanyabiashara wetu.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini suala la viwango na ubora wa bidhaa bado limegubikwa na udanganyifu hasa kwa wafanya biashara wa vyakula. Kwa niaba ya Kamati naiomba Serikali iipatie Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko fedha kwa wakati ili taasisi hii iweze kufanya kazi zake kwa ufanisi.

PROGRAMU NDOGO YA MAENDELEO YA WAJASIRIAMALI

Mheshimiwa Spika, Kama ilivyoenezwa kuwa kwa mwaka wa fedha 2016/2017, Programu hii inakusudia pamoja na mambo mengine kutoa misaada ya vifaa kwa wajasiriamali pamoja na usaidizi wa kuanzisha biashara kwa wajasiriamali ambapo jumla ya Shilingi Tshs. **797,604,000** zimetengwa kwa ajili ya programu hiyo.

Hata hivyo, Kamati inawasiwasi juu ya utekelezaji bora wa shughuli mbali mbali zilizopangwa ndani ya programu hii kwani kiwango cha fedha kilichotengwa ni kidogo na hakitoweza kukidhi matakwa ya Wizara kama ilivyojitengea.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaiomba Serikali kuongeza fedha katika programu hii kwani azma ya Serikali ni kukuza viwanda kwa lengo la kuimarisha uchumi na kwa fedha zilizotengwa hazitoweza kufikia malengo hayo.

Mheshimiwa Spika, natumia fursahii kuipongeza Wizara ya Biashara kwa kuonesha kuwa inawajali wakulima wake kwa kuwalipa stahiki zao wale wote waliopata ajali wakati wakikamilisha zoezi la kuchuma karafuu. Mungu awajaalie wale wote waliopata ajali wakati wakifanya shughuli ya kuokoa uchumi wa nchi wapone haraka ili warudi katika kazi zao za kujenga taifa.

Mheshimiwa Spika, Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo imejadili na kuyakubali mapendekezo ya Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko kwa mwaka wa fedha 2016/2017, na inawaomba Waheshimiwa Wajumbe wako wote wajadili, watoe mapendekezo yao na hatimae kuipitisha Bajeti hii. Napenda kuwashukuru na kuwapongeza viongozi na watendaji wa Wizara hii kwa juhudi wanazochukua katika kutekeleza kazi zao pamoja na ushirikiano wao kwa Kamati hii. Aidha, nawashukuru Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza lako Tukufu kwa kunisikiliza kwa makini na utulivu wa hali ya juu wakati wote nilipokuwa nikiwasilisha hotuba hii.

Mheshimiwa Spika, Naomba kuwasilisha.

.....
Mhe. Yussuf Hassan Iddi,

Mwenyekiti,
Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo,
Baraza la Wawakilishi,
Zanzibar